

STORTINGET

Representantforslag 152 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo og Ingvild Wetrhus Thorsvik

Dokument 8:152 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo og Ingvild Wetrhus Thorsvik om å fjerne subsidiene over statsbudsjettet til selfangst

Til Stortinget

Bakgrunn

Norsk selfangst foregår i Vestisen mellom Jan Mayen og Grønland, og det er arten grønlandssel som fangstes. Viltloven har et generelt prinsipp om at dyr ikke skal jaktes på i tiden de har unger – i yngletiden. Dette prinsippet gjelder derimot ikke for sel. Selene tas livet av mens de ennå er unger, rett etter at de har blitt forlatt av moren. Selungene er forsvarsløse på dette tidspunktet og kan ikke svømme.

Selunger drepes med hakapik eller skytes fra båten i rask rekkefølge. Dette kalles «plukkfangst» og gir stor risiko for skadeskyting. Selene heises ofte opp i båten med en lang krok. Dette kalles «krøking». I 2010 ville Fiskeridirektoratet forby plukkfangst og krøking av dyrevernhensyn. Av hensyn til selfangernes ønsker ble reglene likevel ikke endret. EU bestemte i 2009 å forby handel med selprodukter, nettopp på grunn av lidelsene selene utsettes for under fangst.

Fra 2020 er det ikke lenger obligatorisk med inspektører om bord på båtene. Kontrollen med avlvingen er derfor blitt dårligere.

Selene er sårbare for klimaendringer fordi de er avhengige av havis for å føde. Tidligere foregikk fødslene i Vestisen i norsk område, men på grunn av endringer i isens utbredelse foregår dette nå i grønlandsk farvann.

Tidligere ble også arten klappmyss fangstet – så hardt at den kom inn på rødlista i 2010 og er kategorisert som sterkt truet per 2021. Klappmyssbestanden er nå på kun ca. 7 pst. av hva den var i 1946, og er fortsatt i nedgang. Det er verdt å merke seg at klappmyssen ble fangstet helt til arten nådde et vippepunkt, som den ikke har kommet seg tilbake fra.

På norsk rødliste for arter klassifiseres grønlandsselen som livskraftig fordi modellene for bestandsestimering foreløpig ikke viser nedgang. Forskere er likevel tydelige på at disse modellene gir usikre tall. Per 2024 er det satt nullkvote i Østisen og redusert kvote i Vestisen. Dette nettopp fordi modellene ikke har tatt høyde for blant annet skiftende miljø, slik som ismelting.

Artsdatabanken skriver følgende:

«Klimaendringer i Arktis vil ha stor betydning for de arktiske artenes videre bestandsutvikling, da et varmere klima vil medføre store forandringer i havisens utbredelse og kvalitet. Dette vil også gi vanskeligere leveforhold for ringselen, og potensielt for grønlandsselen, noe som muligens vil føre til bestandsnedgang.»

Det er vanskelig å se hvorfor departementet i denne situasjonen vil «sikre» å ta ut kvoten av grønlandssel.

Nedgangen i klappmyssbestanden illustrerer hvor sårbare de arktiske selartene er, og bør være til advarsel for å unngå at den samme situasjonen oppstår med bestanden av grønlandssel.

Selfangsten har de siste tiårene vært helt avhengig av subsidier, og de seneste årene har 1,5 mill. kroner blitt satt av til fangsten årlig for å «sikre at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt.»

Det blir ikke gitt noen begrunnelse i statsbudsjettet om hvorfor det er viktig at kvotene tas ut. Det fremstår uforståelig at det anses som et offentlig anliggende å

«sikre» uttak av en art som er særlig sårbar i møte med klimaendringene gjennom smelting av havisen.

Det følger av FNs naturavtale at Norge er forpliktet til å redusere trusler mot naturmangfold. Dette inkluderer blant annet å

«innen 2025 identifisere og, innen 2030 eliminere, gradvis avskaffe eller endre insentiver, herunder subsidier, som er skadelige for naturmangfold.»

Til tross for at grønlandssel per i dag ikke kategoriseres som «truet», utgjør havissmelting en trussel som kan senke bestanden. Opprettholdelse, eller i verste fall en økning, av subsidiene til selfangst, vil være i strid med Norges internasjonale forpliktelser, jf. FNs naturavtale, mål 18.

Selfangst kan i liten grad karakteriseres som en næring per i dag. Det har ofte vært én eller to båter ute. Aktiviteten kjennetegnes også av at det er flere som ikke har vært på fangst tidligere. I 2019 meldte en veterinærinspektør at «størsteparten av [skutas] fangstfolk var uerfarne.»

Opinionsundersøkelser viser at kun 13 pst. av nordmenn støtter subsidiene til selfangst. Det er grunnlag for å stille spørsmål ved hvor rasjonelt det er å betrakte selfangst som en næringsaktivitet som er berettiget til statsfinansiering.

Selfangst har dessverre hatt flere saker som omhandler manglende respekt for lovverket. I «Kvitungen»-saken i 2009 ble selfangere dømt i Høyesterett for alvorlige overtredelser av dyrevelferdsreglene for selfangst. Ifølge dommen ble det gjennomført

«krøking uten å ha forsikret seg om at selungene utvilsomt var døde, samt gjentatte tilfeller hvor det ble festet dragaband/renneløkke til tross for at dyrene ikke var blodtappet.»

Det samme rederiet fikk også i 2007 bøter for å ha brukt ulovlige fangstmetoder under selfangsten.

«Kvitungen»-saken var bakgrunnen for at Fiskeridirektoratet ønsket å endre reglene i 2010. Direktoratet uttalte blant annet at

«næringen [fangstutøverne] synes å definere plukkfangst annerledes enn slik det er definert i forskriften»

og videre:

«Fiskeridirektoratet legger til grunn at et forbud mot adgangen til å krøke selunger vil kunne vanskeliggjøre deler av fangsten. Vi finner imidlertid at hensynet til dyreverns må tillegges avgjørende vekt, og vil tilrå at adgangen til å krøke selunger oppheves [...]. Dersom det oppstår konflikt mellom det som oppfattes som fangsteffektive regler og dyrevernmessige hensyn, legger Fiskeridirektoratet til grunn at sistnevnte hensyn skal prioriteres.»

Til tross for dette, valgte direktoratet til slutt å ikke endre reglene, av hensyn til selfangerne.

Etter fangsten i 2020 ble et rederi dømt for overrapportering av fangst for å få økt andel subsidier og måtte betale erstatning. For fangsts sesongen 2023 viste det seg at et rederi drev selfangst uten godkjenning fra Mattilsynet, og at kjøtt ble solgt ulovlig.

Disse hendelsene skjer i en næring med svært få aktører. Det gir en uheldig signaleffekt at manglende respekt for regelverket ikke er til hinder for fortsatt utbetalte subsidier fra staten.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne subsidiene over statsbudsjettet til selfangst.

18. april 2024

Alfred Jens Bjørlo

Ingvild Wettrhus Thorsvik